

Utjecaj mračnih crta ličnosti na romantične odnose

Gelenčir, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:717960>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij psihologije

Martina Gelenčir

Utjecaj mračnih crta ličnosti na romantične odnose

Završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Silvija Ručević

Sumentor: doc. dr. sc. Dino Krupić

Osijek, 2020.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Preddiplomski studij psihologije

Martina Gelenčir

Utjecaj mračnih crta ličnosti na romantične odnose

Završni rad

Društvene znanosti, psihologija, opća psihologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Silvija Ručević

Sumentor: doc. dr. sc. Dino Krupić

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 9.9.2020.

Martina Gelnčir, 0122227283

Sadržaj

Sažetak	
1. Uvod.....	1
2. Mračne crte ličnost.....	1
2.1. Makijavelizam.....	3
2.2. Narcizam	3
2.3. Psihopatija.....	4
2.4. Sadizam.....	5
2.5. Prkos	6
3. Uloga mračnih crta ličnosti u romantičnom odnosu	7
3.1. Ljubavni stilovi	7
3.2. Izbor romantičnog partnera i vrsta odnosa.....	9
3.3. Zadovoljstvo i kvaliteta romantičnog odnosa	11
3.4. Prevara i romantična osveta	13
3.5. Uloga prkosa	14
4. Zaključak.....	15
LITERATURA.....	

Utjecaj mračnih crta ličnosti na romantične odnose

Sažetak

Mračne crte ličnosti socijalno su averzivne osobine ličnosti koje odlikuje nedostatak empatije, niska ugodnost i savjesnost. Prvo je nastao koncept mračne trijade ličnosti koji se sastojao od: makijavelizma, narcizma i psihopatije. Nedavno su mračnoj trijadi pridružene osobine ličnosti sadizam i prkos. Makijavelisti su vješti manipulatori, dok su narcisoidni pojedinci okupirani traženjem pažnje drugih. Psihopati su najopasniji od svih „mračnih ličnosti“ zbog iznimno niske empatije, izražene želje za traženjem uzbuđenja i nedostatka osjećaja anksioznosti, dok sadisti samo traže priliku da nekoga povrijede. Prkosni pojedinci spremni su sebi nanijeti štetu, samo kako druga osoba ne bi imala koristi. U ovom radu ukratko je opisana uloga mračnih crta ličnosti u romantičnom odnosu. Mračne crte ličnosti povezane su s različitim ljubavnim stilovima koji utječu na zadovoljstvo i kvalitetu odnosa. Pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti češće se upuštaju i postižu veći uspjeh u kratkoročnim odnosima, no u dugoročnim odnosima imaju manje uspjeha. Mračne crte ličnosti prediktor su nezadovoljstva romantičnim odnosom i niske kvalitete veze te prevare romantičnog partnera, kao i vjerojatnosti osvete. Konačno, opisana je uloga prkosa u razvodu braka.

Ključne riječi: mračna trijada ličnosti, svakodnevni sadizam, prkos, romantični odnos

1. Uvod

U posljednjem desetljeću mnogo je istraživanja u psihologiji ličnosti bilo posvećeno proučavanju socijalno nepoželjnih, odnosno averzivnih osobina ličnosti u supkliničkim populacijama (Jonason, Webster, Schmitt, Li i Crysel, 2012). Prvotno je nastao koncept mračne trijade ličnosti (Paulhus i Williams, 2002) koji je obuhvaćao osobine ličnosti makijavelizam, supklinički narcizam i supklinička psihopatija. Nekoliko godina kasnije, mračnoj trijadi pridružen je i koncept supkliničkog sadizma tvoreći tako mračnu tetradu ličnosti, te na koncu i koncept prkosa (Buckels, Jones i Paulhus, 2013). Mračne crte ličnosti konceptualno su zasebne varijable, međutim, empirijski se preklapaju i dijele nekoliko zajedničkih karakteristika. Osobe koje imaju izražene mračne crte ličnosti bezosjećajne su, sklone su agresivnosti i dvoličnosti, emocionalno su hladne te nerijetko precjenjuju vlastite sposobnosti (Hart i Hare, 1998). Ta zlonamjernost mračnih ličnosti izravno utječe na interpersonalne odnose i ponašanja (O'Boyle, Forsyth, Banks i McDaniel, 2011).

Istraživači psihologije ličnosti već nekoliko desetljeća istražuju utjecaj ličnosti na romantične odnose. Ličnost pojedinca jedan je od faktora koji pridonosi zadovoljstvu u romantičnim odnosima (Robins i Moffitt, 2000). Isto tako, zadovoljstvo i kvaliteta romantičnog odnosa ima važnu ulogu u emocionalnoj dobrobiti pojedinca, ali i fizičkom zdravlju (Donnellan, Larsen-Rife i Conger, 2005). Nadalje, pojedinci s mračnim crtama ličnosti usmjereni su na iskorištavanje drugih u kratkotrajnim socijalnim odnosima (Jonason i sur., 2009). Pokazalo se da koriste kratkoročne strategije izbora partnera te se češće upuštaju u neobavezne seksualne odnose (Jonason i sur., 2017), prilikom čega imaju niže kriterije za izbor partnera (Jonason, Valentine, Li i Herbeson, 2011). Također, sklone su krasti tuđe romantične partnere (Jonason, Li i Buss, 2010). Takvi nalazi objašnjavaju se impulzivnošću, manjkom samokontrole i, između ostaloga, sebičnošću mračnih ličnosti (Jonason i sur., 2009). Isto tako, mračne crte ličnosti povezane su s manjim zadovoljstvom u dugoročnim romantičnim odnosima (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010) te češćim prevarama romantičnog partnera (Adams, Luevano i Jonason, 2014).

2. Mračne crte ličnost

Pojam mračne ličnosti odnosi se na skup socijalno averzivnih osobina ličnosti u supkliničkom rasponu, odnosno u normalnoj, nekliničkoj populaciji. Takve osobine ličnosti socijalno su nepoželjne jer su štetne za druge ljude, no korisne za pojedinca koji ih posjeduje (Paulhus, 2014). Mračne crte ličnosti relativno su novi koncept u psihologiji ličnosti, a prvi se put spominju u radu Paulhusa i Williamsa (2002) kao mračna trijada ličnosti. Toj je taksonomiji kasnije dodana i

supklinički ili svakodnevni sadizam (Buckles, Jones i Paulhus, 2013) te prkos (Marcus i sur., 2014). Pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti često su uspješne, no imaju poteškoća u slaganju s drugima (Hogan, 2007).

Kao što je već rečeno, mračne crte ličnosti empirijski i konceptualno se preklapaju (Paulhus, 2014). Zbog visoke međusobne povezanosti neki autori smatraju kako nije moguće razlikovati mračne crte ličnosti u normalnoj, nekliničkoj populaciji (npr. Jonas, Li, Schmitt i Webster, 2008; Dinić, Wertag, Tomašević i Skolovska, 2020). Ipak, istraživanje Paulhusa (2014) nudi dokaze o postojanju individualnih karakteristika mračnih crta ličnosti. Pokazalo se kako u podlozi visoke međusobne korelacije mračnih crta ličnosti stoji bezosjećajnost, odnosno deficit u osjećanju empatije. Zatim, uspoređujući osobine ličnosti koje čine mračnu trijadu ličnosti, uočeno je kako sve sustavno negativno koreliraju s dimenzijama ugodnost i savjesnost (Paulhus i Williams, 2002). No, čini se kako je ipak najbolji prediktor mračnih crta ličnosti HEXACO model ličnosti. Konkretno, mračne crte ličnosti negativno su povezane s dimenzijom iskrenost-poniznost (Meere i Egan, 2017). Dobivene prosječne korelacije crta ličnosti mračne trijade i dimenzije iskrenost-poniznost prema HEXACO modelu ličnosti nalaze se u rasponu od $r=-.41$ do $r=-.61$, što čini do sada najveću dobivenu povezanost mračnih crta ličnosti s nekom drugom osobinom ličnosti (Muris i sur., 2017). Mračne crte ličnosti u dvofaktorskom interpersonalnom krugu ličnosti (engl. *The Interpersonal Circumplex*) pripadaju drugom kvadrantu koji je definiran visoko izraženom dimenzijom djelotvornosti te nisko izraženom dimenzijom zajedništva. Nadalje, individualne razlike u mračnim crtama ličnosti prema evolucijskom pristupu objašnjavaju se teorijom životnih puteva (Rushton, 1985). Prema tom teorijskom okviru, postoji kontinuum reproduktivnih strategija kojima se pojedinci koriste. Pokazalo se kako pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti koriste brzu strategiju izbora partnera. Zbog nedostatka samokontrole upuštaju se u kratkotrajne seksualne odnose, sebični su te često iskazuju i druga antisocijalna ponašanja. Sažeto rečeno, mračne ličnosti iskorištavaju druge, što naposljetku potiče reproduktivni uspjeh (Furnham i sur., 2013). Konačno, Vernon, Villani, Vickers i Harris (2008) zaključili su kako mračne crte ličnosti imaju značajnu genetsku komponentu. No, pokazalo se kako na makijavelizam utječe i okolinska komponenta što znači da iskustvo može utjecati na razvitak navedene mračne crte ličnosti (Furnham i sur., 2013). Također, zanimljiva je i činjenica kako postoje spolne razlike u pojavljivanju mračnih crta ličnosti; u većoj se mjeri pojavljuju kod muškaraca (Paulhus i Williams, 2002).

2.1. Makijavelizam

Makijavelizam je osobina ličnosti za koju je karakteristično manipuliranje, iskorištavanje i obmanjivanje drugih s ciljem ostvarivanja vlastitog interesa (Furnham i sur., 2013). Za razliku od drugih mračnih crta ličnosti, koje svoje korijene imaju u kliničkoj psihologiji, makijavelizma ima nešto drukčiju etiologiju. Konstrukt makijavelizma nazvan je prema filozofiji Niccoloa Machiavelia, renesansnog političkog savjetnika koji u svom djelu *Il Principe* savjetuje kako ostati na vlasti korištenjem okrutnih i nemoralnih metoda (O'Boyle i sur., 2011). Machiavellijevo djelo nadahnulo je autore Christie i Geis (1970) da razviju upitnik ličnosti Mach IV temeljen na Machiavellijevim preporukama.

Pojedinci s izraženim makijavelizmom vjeruju kako je manipulacija i prekrivanje vlastitih interesa ključ uspjeha, posjeduju ciničan pogled na svijet i iskrivljena moralna načela poput vjerovanja da cilj opravdava sredstvo. Osim toga, pojedinci koji postignu visoki rezultat na mjerama makijavelizma često lažu i varaju druge te su skloni izdaji (O'Boyle i sur., 2011). Također, općenito imaju negativni stav prema ljudima i često donose etički upitne odluke (Kish-Gephart, Harrison i Trevino, 2010, prema O'Boyle i sur., 2011).

Nadalje, za sebe misle kako su vješti manipulatori, no istraživanje Dahlinga, Whitakera i Levya (2009) pokazalo je da emocionalna inteligencija makijavelista nije toliko visoka kao što to smatraju. Ipak, za makijaveliste nije karakteristično da precjenjuju vlastite sposobnosti te su općenito prizemljeniji od narcisoidnih osoba (Paulhus i Williams, 2002). Zatim, osobe s izraženim makijavelizmom mogu biti uspješne u organizacijskom kontekstu (Hogan, Raskin i Fazzini, 1990), pogotovo ako rade u nestrukturiranim organizacijama. Rastom organizacijske strukture, opada i njihova radna uspješnost (O'Boyle i sur., 2011). Zanimljivo je kako se rijetko upuštaju u ekstremne oblike antisocijalnog ponašanja (Jones i Paulhus, 2009). Iz tog razloga, drugi ih ljudi češće smatraju iritantnima nego opasnima (Paulhus i Williams, 2002).

2.2. Narcizam

Ekstremni oblik samouzdanja simptom je narcizma, koji kliničari nazivaju narcističkim poremećajem ličnosti. No, postoje i blaži oblici narcizma za koje se ne može reći da su klinički poremećaj (O'Boyle i sur., 2011). Vodeći se time, Raskin i Hall (1979) stvorili su mjeru supkliničkog narcizma koju su nazvali Inventrom narcističke ličnosti (engl. *NPI – Narcissistic Personality Inventory*). Time su pokušali odvojiti konstrukt supkliničkog ili normalnog narcizma od istoimenog poremećaja ličnosti definiranog u DSM-u (Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje).

Glavne karakteristike supkliničkog narcizma jesu osjećaj osobne grandioznosti, superiornosti i dominantnosti (Paulhus i Williams, 2002). Također, narcizam obuhvaća i precjenjivanje vlastite vrijednosti, fantazije o uspjehu te posjedovanju kontrole nad drugima, kao i želje da ih drugi obožavaju. Narcistička taština razlikuje se uvelike od zdravog oblika samopoštovanja i samopouzdanja. Narcisoidni pojedinci precjenjuju vlastita postignuća, iznimno su osjetljivi na kritike te se upuštaju isključivo u interpersonalne i romantične odnose s osobama koji im se dive i pružaju dovoljno pažnje (O'Boyle i sur., 2011). S druge strane, drugima narcisoidne osobe izgledaju arogantno, agresivno, punima sebe te ih općenito smatraju nesimpatičnima (Buffardi i Campbell, 2008).

No, supklinički narcizam u nekim situacijama može biti i adaptivan. Paulhus (2014) tvrdi kako se narcisoidne osobe ipak doimaju simpatično u kratkim interpersonalnim interakcijama, primjerice na razgovoru za posao (Paulhus, Westlake, Calvez i Harms, 2013) i prvom spoju s potencijalnim romantičnim partnerom (Dufner, Rauthmann, Czarna i Denissen, 2013). Isto tako, Foster i Campbell (2005) smatraju kako pojedinci s izraženom narcisoidnom osobinom ličnosti u manjoj mjeri projiciraju vlastite nesigurnosti na romantičnog partnera.

2.3. Psihopatija

Psihopatija je obilježena nedostatkom brige za druge, kršenjem socijalnih normi, zatim visokom impulzivnošću te nedostatkom osjećaja krivnje i grižnje savjesti kada svojim djelima čine štetu drugima. Osim navedenih razloga, Furnham i suradnici (2013) navode i nedostatak empatije, visoku potrebu za traženjem uzbuđenja i nisku anksioznost, što psihopate čini najmračnijim članom mračne trijade ličnosti. Također, u interpersonalnim odnosima vješti su u oblikovanju tuđih dojmova o njima, karizmatični i verbalno fluentni (O'Boyle i sur., 2011). Nadalje, emocionalno su površni te često usvajaju parazitski životni stil (Melaey, 1995). Kako bi ostvarili svoje ciljeve, često se upuštaju u kriminalne aktivnosti. Mjere uključuju čestice povezane s osjećajem socijalne potencije, impulzivnog nekonformiranja, otpornosti na stres, ali i bezosjećajnosti, emocionalne hladnoće te nesentimentalnosti (O'Boyle i sur., 2011).

Kao i supklinički narcizam, psihopatija je prvotno postojala samo kao klinički poremećaj; antisocijalni poremećaj ličnosti (O'Boyle i sur., 2001). Ray i Ray (1982) prvi su predložili koncept psihopatije kao osobine ličnosti, no koncept supkliničke psihopatije nastao je tek kada je Hare (1985) konstruirao mjerni instrument nazvan Skala samoprocjene psihopatije (engl. *SRP, Self-reported psychopathy*). Skala samoprocjene psihopatije zahvaća četiri faktora, validirana je kako na kliničkim psihopatima tako i na normalnoj populaciji, te omogućava predviđanje antisocijalnih

ponašanja na forenzičkoj i normalnoj populaciji. Revidirane verzije tog mjernog instrumenta bile su zlatni standard u mjerenju psihopatije (Furnham i sur., 2013). Zanimljivo, u usporedbi s ostala dva člana mračne trijade ličnosti, samo je supklinička psihopatija značajni prediktor antisocijalnog ponašanja (Paulhus i Williams, 2002).

Iako to može zvučati kontraintuitivno, mračna crta ličnosti psihopatija može biti adaptivna. Psihopatija podrazumijeva nisku razinu anksioznosti i pozitivnu sliku o samome sebi, što može biti adaptivno u intrapsihičkom smislu (Taylor i Armor, 1996). Uz to, psihopatija može biti poželjna osobina ličnosti u nekim sociokulturalnim kontekstima. Primjerice, psihopati su se pokazali iznimno uspješnima u uličnim bandama (Furnham i sur., 2013), a psihopatske tendencije pokazale su poželjna karakteristika i u nekim profesijama poput političara, pravnika i poduzetnika (Mullins-Sweatt, Glover, Derefinko, Miller i Widiger, 2010) jer mogu donositi i provoditi važne organizacijske odluke bez grižnje savjesti.

Psihopatija kao mračna crta ličnosti povezana je s različitim vrstama socijalno nepoželjnih ponašanja (O'Boyle i sur., 2011) poput korištenja eksploatacijskih, kratkoročnih strategija izbora partnera (Jonason i sur., 2009), prepisivanja na ispitima (Coyne i Thomas, 2008), gledanja nasilnih, eksplicitnih i drugih vrsta antisocijalnih medijskih sadržaja (Williams, McAndrew, Learn, Harms i Paulhus, 2001).

2.4. Sadizam

Sadizam karakterizira izrazito ugodan osjećaj koji se javlja kod osobe dok promatra ili drugima nanosi neugodu. Kao fenomen uobičajeno se spominje u najekstremnijim oblicima, no nedavni nalazi ukazuju na postojanje svakodnevnog, odnosno supkliničkog sadizma. Supklinički sadizam po mnogim je karakteristikama sličan konstrukt kliničkog sadizma, no simptomi supkliničkog oblika manje su izraženi (Paulhus i Dutton, 2016). Većina ljudi kada povrijedi nedužnu osobu doživljava intenzivan stres, no sadisti okrutnost doživljavaju na drugačiji način, odnosno ugodna im je, uzbudljiva te ih u nekim situacijama i seksualno uzbuđuje (Buckles i sur., 2013). Pojedinci s izraženim sadizmom traže različite mogućnosti kako bi prakticirali brutalnost i okrutnost, umjesto da pokušaju ublažiti patnju drugih ljudi (Baumeister i Campbell, 1999). Buckles i suradnici (2013) tvrde kako gledanje nasilnog medijskog sadržaja, praćenje borilačkih sportova i igranje nasilnih videoigara predstavlja svakodnevne, tj. uobičajene manifestacije okrutnosti, što daje naslutiti na postojanje supkliničkog oblika sadizma.

Novi nalazi sugeriraju kako se supklinički sadizam treba priključiti mračnoj trijadi ličnosti (npr. Furnham i sur., 2013; Buckles i sur., 2013; Chabrol, Van Leeuwen, Rodgers i Séjourné,

2009;). Chabrol i suradnici (2009) su u svom istraživanju na adolescentskoj populaciji otkrili kako je sadizam značajan prediktor antisocijalnog ponašanja, neovisno o preklapanju konstrukta s osobinama ličnosti mračne trijade. U istom su radu zaključili kako se sadizam treba priključiti mračnoj trijadi ličnosti te predložili novi model - mračnu tetradu ličnosti. Zanimljive nalaze o supkliničkom sadizmu mogu se pronaći u istraživanju Buckles i suradnika (2013) u kojem su utvrdili da osobe s izraženom mračnom crtom ličnosti sadizma češće izabiru povrijediti nevine osobe, dok osobe kod kojih sadizam nije izražen radije odabiru sami pretrpjeti neugodu nego povrijediti druge.

Nadalje, glavni prediktori supkliničkog sadizma su dimenzije niska emocionalnost te niska ugodnost prema HEXACO modelu ličnosti što objašnjava sadističku ravnodušnost ili zadovoljstvo zbog patnje i nanošenja boli drugim ljudima (Baumeister i Campbell, 1999). Klasični primjeri supkliničkih sadista jesu *Internet troleri* te nasilnici na radnom mjestu koji zbog čistog zadovoljstva pokušavaju verbalno ili fizički povrijediti druge. Iz tog razloga, idealno radno mjesto sadista je ono u kojemu je glavna zadaća kažnjavati druge zaposlenike (Buckles i sur., 2013).

2.5. Prkos

Glavna odlika prkosa je svojevolumno odlaganje zadovoljenja vlastitih interesa s ciljem da se napakosti drugoj osobi. Prkos je zanimljiv kao konstrukt u psihologiji ličnosti i evolucijskoj psihologiji iz razloga što osoba prkosom namjerno izaziva po sebe štetne postupke (Rodgers i Dahling, 2018). On je izravno u sukobu s urođenim motivom (da se osobe općenito ponašaju na načine koji povećavaju vjerojatnost preživljavanja i reprodukcije) jer na taj način želi ostvariti neki svoj interes (Zeigler-Hill i Noser, 2018). Povezano s tim, pojedinci s izraženom mračnom crtom ličnosti prkosa primarno su orijentirani na uklanjanje prijetnji za ostvarivanje svojih ciljeva te na te prijetnje reagiraju na impulzivni način, bez puno razmišljanja. Izražena komponenta impulzivnosti objašnjava zašto prkosne osobe na prijetnje vlastitim ciljevima često reagiraju kontraproduktivno (Marcus i sur., 2014). Dakle, prkos je kontraproduktivno ponašanje jer dovodi do prepreka u ostvarivanju vlastitih ciljeva jer ne razmišljaju pažljivo o mogućim negativnim posljedicama vlastitog ponašanja (Rodgers i Dahling, 2018). Zbog prethodno navedenih nalaza, Marcus i suradnici (2014) smatraju kako su prkosni pojedinci osjetljiviji na negativne podražaje koji zauzvrat izazivaju snažan bihevioralni odgovor. Rodgers i Dahling (2018) nadovezali su se na to tvrdeći kako postoji vjerojatnost da prkosni pojedinci nisu osjetljivi na pozitivne podražaje u svojoj okolini, te su zbog toga manje svjesni nekih drugih bihevioralnih opcija koje bi ih mogle dovesti do veće osobne koristi od prkosnog ponašanja.

Od razvitka valjane mjere konstrukta prkosa, provedeno je nekoliko istraživanja kojima se pokazalo kako je prkos negativno povezan s moralnim vrijednostima poput poštenja i izbjegavanja nanošenja štete drugima (Zeigler-Hill i Noser, 2018) te osjećajem krivnje i grižnje savjesti (Marcus i sur., 2014). Marcus i suradnici (2014) otkrili su kako je prkos negativno povezan sa samopoštovanjem i pozitivno povezan sa psihološkim stresom te smatraju kako možda postoji odnos između prkosa i krhkog samopoštovanja. Nadalje, prkos je pozitivno povezan s osobinama ličnosti psihopatija, narcizam, makijavelizam i antagonizam (drugim polom dimenzije ugodnosti prema petfaktorskom modelu ličnosti) (Rodgers i Dahling, 2018). Zbog toga su neki autori (npr. Marcus i sur., 2014) proširili koncept mračnih crta ličnosti i konceptu mračne tetrade u taksonomiju uvrstili i prkos.

3. Uloga mračnih crta ličnosti u romantičnom odnosu

Ličnost pojedinca igra značajnu ulogu u izboru romantičnog partnera (Rammstedt i Schupp, 2008). Mračne crte ličnosti utječu na različite vrste odnosa, uključujući pri tome platonske, romantične i seksualne odnose (Brewer, Hunt, James, Abell, 2015). S obzirom na činjenicu kako mračne ličnosti pokazuju nedostatak empatije (Paulhus i Williams, 2002), manipuliraju drugima te vjeruju kako su superiorniji od drugih ljudi (Furnham i sur., 2013) postavlja se pitanje kako se pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti ponašaju u romantičnim odnosima.

Iz tog će se razloga razmotriti povezanost ljubavnih stilova i mračnih crta ličnosti te kako makijavelizam, narcizam, psihopatija i sadizam utječu na zadovoljstvo u romantičnim odnosima. Zatim, analizirat će se kakve odnose preferiraju pojedinci s određenim mračnim crtama ličnosti i u kakvim se odnosima najčešće nalaze. Također, razmotrit će se povezanost vjerojatnosti da dožive i počine prevaru romantičnog partnera, kao i povezanost mračnih crta ličnosti s romantičnom osvetom. Konačno, postaviti će se neka ključna pitanja kojih se buduća istraživanja trebaju dotaknuti vezano uz ulogu prkosa u romantičnim odnosima.

3.1. Ljubavni stilovi

Lee (1973) je opisao ljubavne stilove ili boje ljubavi (engl. *love styles* ili *colors of love*), prema kojoj postoji šest ljubavnih stilova: (a) erotski stil ljubavi (engl. *eros*), (b) igrački ljubavni stil (engl. *ludus* ili *game-playing love style*), (c) pragmatični ljubavni stil (engl. *pragma*), (d) izdržljivi ljubavni stil (engl. *storge* ili *enduring love style*), (e) nesebični ljubavni stil (engl. *agape*) i (f) manični stil (engl. *mania*). Jonason i Kavanagh (2010) tvrde kako je ljubavni stil pojedinca značajni prediktor zadovoljstva u romantičnom odnosu, kao i njegove kvalitete.

Erotski stil karakterizira jaka fizička privlačnosti i strast između partnera, a pojedinci koji koriste taj ljubavni stil izvještavaju o većoj emocionalnoj intimnosti između partnera. Igrački ljubavni stil karakterizira intenzivna fizička privlačnost, no u tom stilu nedostaje emocionalne intimnosti. Pojedinci s igračkim stilom često istovremeno imaju nekoliko ljubavnih partnera i najvažnije im je vlastito zadovoljstvo. Nadalje, pojedinci s pragmatičnim ljubavnim stilom naglašavaju donošenje racionalnih odluka u romantičnom odnosu koje se temelje na osobnoj i društvenoj kompatibilnosti, obiteljskim vrijednostima, razini obrazovanja i privlačnosti partnera. Zatim, izdržljivi ljubavni stil je ljubav koja je započela kao prijateljski odnos, pri čemu osobe s tim ljubavnim stilom naglašavaju ulogu kompatibilnosti i zajedništva, a ne fizičke privlačnosti partnera. Nesebični ljubavni stil kombinacija je erotskog i izdržljivog stila, a karakterizira ga spremnost na žrtvovanje vlastitih želja za partnera. Takvi romantični partneri spremni su dati oprost, posvećeni su i daju podršku partneru u svakom trenutku. Nesebični ljubavni stil povezan je s visokom posvećenošću odnosu i velikom intimnosti između partnera. Konačno, manični stil karakteriziran je brzim razvitkom intimnosti, neprimjerenom zaokupljenosti partnerom te konstantnom potrebom za dobivanje pažnje i ljubavi od romantičnog partnera. Takvi pojedinci su emotivni, opsesivni i ljubomorni. Prema tome, pokazalo se kako su erotski ljubavni stil, kao i izdržljivi te nesebični ljubavni stil prediktori zadovoljstva u romantičnom odnosu. S druge strane, igrački, pragmatični i manični ljubavni stil povezani su s niskim zadovoljstvom u romantičnim odnosima (Uysal, 2016).

Jonason i Kavanagh (2010) istražili su utjecaj mračnih crta ličnosti na pojedine ljubavne stilove. Rezultati su pokazali kako se igračkim ljubavnim stilom koriste samo psihopati što su objasnili činjenicom kako im takav ljubavni stil zadovoljava njihovu veliku potrebu za traženjem uzbuđenja. Zatim, pragmatični stil ljubavi pronađen je kod svih članova mračne trijade, što nije iznenađujuće s obzirom na njihovu sebičnost i nedostatak empatije. Ti se nalazi podudaraju s teorijom životnih povijesti i brzim strategijama kojima se koriste ti pojedinci prilikom izbora romantičnih partnera. Čini se kako pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti ne traže ljubav srcem, već glavom, odnosno umjesto da traže romantičnog partnera prema privrženosti koju osjećaju prema njemu, razmišljaju o tome koju korist mogu imati od njega. Dakle, vodeći se ovim rezultatima može se zaključiti kako mračne ličnosti ulaze u romantične odnose iz vlastitih potreba i koristi koju mogu imati od romantičnog partnera. Treba spomenuti kako je makijavelizam bio povezan sa svim ljubavnim stilovima, osim erotskog ljubavnog stila. Nemogućnost otkrivanja ljubavnog stila kojim se makijavelisti koriste može se pripisati činjenici kako se ponašaju na socijalno poželjne načine, no kako bi se to potvrdilo treba provesti još istraživanja (Jonason i

Kavanagh, 2010). Nedostatak empatije karakteristika je mračnih ličnosti koja uvelike oblikuje romantične odnose u koje ulaze.

3.2. Izbor romantičnog partnera i vrsta odnosa

Iako su mračne crte ličnosti povezane s različitim negativnim karakteristikama poput impulzivnosti, rizičnog ponašanja, manjka samokontrole i iskorištavanja drugih, povezane su s uspješnim pronalaskom romantičnog partnera, osobito u kratkotrajnim odnosima (Jonason, Li, Webster i Schmitt, 2009). Pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti drugim ljudima izgledaju fizički vrlo privlačno, što im uvelike olakšava pronalazak romantičnog partnera (Uysal, 2016). Mračne crte ličnosti uključuju karakteristike poput agresivnosti (Keller i sur., 2014), želje za socijalnom dominantnosti i kompetitivnosti (Jonason i sur., 2015) koje mogu ugroziti stabilnost romantičnog odnosa te time ugroziti reproduktivni uspjeh, i kod muškaraca i žena (Bereczkei i Csanaky). No, Keller i suradnici (2014) tvrde kako mračne crte ličnosti mogu biti poželjna karakteristika, posebno u kratkoročnim odnosima. Jonason i suradnici (2009) nadovezuju se tvrdeći kako, bez obzira na spol, mračne crte ličnosti nisu poželjne prilikom izbora potencijalnog supružnika, dok su s druge strane takve osobine ličnosti iznimno poželjna karakteristika kada se traži partnera za jednokratni seksualni odnos. Naime, u dugoročnim partnerskim odnosima oba partnera trebaju biti spremni na obostrano ulaganje u odnos (Buss i Schmitt, 1993) što je neizostavna stavka ukoliko par planira imati djecu (Jonason i sur., 2015) zbog koje romantični partneri trebaju razviti zdravi, prijateljski odnos, što pojedincima s izraženim mračnim crtama ličnosti može predstavljati problem.

Jonason, Luevano i Adams (2012) proveli su istraživanje u kojem su ispitivali stilove izbora romantičnog partnera ovisno o mračnoj crti ličnosti. Otkrili su kako psihopati koriste tzv. izrabljivački stil, odnosno oblik izbora partnera kojim iskorištavaju partnera. Također, u istom istraživanju otkrili su kako se kod psihopata pojavljuju kognitivne distorzije zbog kojih izabiru krivog partnera, primjerice pomisle kako je partnerica s kojom se zabavljaju potencijalno dobra majka. Suprotno tome, otkrili su kako muškarci s izraženom crtom ličnosti narcizma traže partnericu s ciljem reprodukcije. Naime, narcisoidne osobe žele imati djecu jer smatraju kako će njihova djeca biti savršene kopije njih (Jonason i sur., 2012). Iz prethodno navedenih razloga, Jonason i suradnici (2012) zaključili su kako je narcizam više povezan s oportunističkim nego li izrabljivačkim stilom izbora partnera, kakvog koriste psihopati.

Nadalje, oba spola za kratkoročne odnose biraju partnere kod kojih su mračne crte ličnosti visoko izražene, dok za dugoročne odnose ipak biraju pojedince koji nemaju izražene mračne crte

ličnosti. Ipak, zanimljivo je što se događa kod pojedinaca koji postižu visoki rezultat na upitnicima psihopatije. Pri tome mlade žene češće odabiru „loše“ muškarce koji su zapravo utjelovljenje mračne ličnosti, a jedno moguće objašnjenje je kako ženama s mračnim crtama ličnosti muškarci koje te iste osobine nemaju nisu dovoljno zanimljivi. To ih dovodi do toga da odabiru muškarce koji imaju visoko izražene mračne crte ličnosti koji se nisu spremni obavezati na dugoročni romantični odnos. Drugačije rečeno, koriste iste kriterije za izbor partnera i za jednokratne seksualne odnose i za dugoročni odnos, a koji je temeljen na dobrom fizičkom izgledu partnera. Također, muškarci visoko na psihopatiji izabiru partnerice koje isto tako imaju izraženu mračnu crtu ličnosti psihopatije te ih vide kao potencijalno dobre majke za njihovu djecu. Objašnjenje za takav izbor pronalaze u kognitivnim distorzijama. Žene visoko na psihopatiji čine pogrešku misleći kako partner za jednu noć može biti dobar otac njihovoj djeci (Jonason i sur., 2015). Zanimljivo, takve kognitivne distorzije češće se događaju tijekom ovulacije kada žene imaju veću želju za seksualnim odnosom te ih privlače maskulinizirani partneri (Durante, Griskevicius, Simpson, Cantu i Lee, 2012; prema Jonason i sur., 2015). S druge strane, i muškarci visoko na psihopatiji psihopatiju vide kao poželjnu osobinu kod partnerice s kojom planira imati djecu. Jonason i suradnici (2015) vjeruju kako se kod muškaraca ta kognitivna distorzija pojavljuje jer moraju vjerovati kako će njegova partnerica biti dobra majka, iako nema dokaza za to, tako da ukoliko on odluči impulzivno napustiti djecu, njegova će djeca i dalje imati dobrog roditelja uz sebe. Dakle, kognitivne distorzije nastaju kao opravdanje za loš izbor dugoročnog partnera (Jonason, Li i sur., 2010; prema Jonason i sur., 2015). Osim toga, vjerojatno traže partnere sličnima sebi jer bi im s partnerima koji nemaju osobinu ličnosti psihopatije bilo nezanimljivo, s obzirom na njihovu izraženu impulzivnost i traženje uzbuđenja (Jonason i sur., 2015).

Jonason i suradnici (2012) proučili su u koje vrste kratkoročnih odnosa ulaze pojedinci s mračnim crtama ličnosti. Pri tome su proučavali tri vrste odnosa: „seks za jednu noć“ (engl. *one-nightstands*) gdje ulaze u seksualni odnos samo jedan put s partnerom, zatim odnos u kojemu ulaze u seksualne odnose nekoliko puta kroz određeni vremenski period, no ne razvijaju emocionalni odnos s partnerom (engl. *booty-call*) te odnos „prijatelji s povlasticama“ (engl. *friends-with-benefits*) gdje se razvija prijateljski odnos među partnerima te prakticiraju seksualne odnose u određenom vremenskom periodu, no odnos ne nazivaju romantičnim.

Pronašli su kako je makijavelizam, za razliku od ostalih mračnih crta ličnosti, negativno povezan s kratkoročnim odnosima što znači da pojedinci s izraženom crtom ličnosti makijavelizma preferiraju ulaziti u dugoročne romantične odnose (Jonason i sur., 2012). S druge strane, Adams, Luevano i Jonason (2014) nisu uspjeli pronaći dokaze o vrsti odnosa u koje makijavelisti žele ući,

niti u kojima se odnosima najčešće nalaze. Ipak, Adams i suradnici (2014) tvrde kako bi makijavelisti najviše koristi imali od ulaska u odnos „prijatelji s povlasticama“ u kojem svojim šarmom mogu manipulirati partnerom tako što prvo uspostave prijateljski odnos i iskoriste taj odnos kako bi zadovoljili seksualne potrebe.

Nadalje, Jonason i suradnici (2012) otkrili su kako narcisoidni pojedinci najčešće odabiru ulaziti u dvije vrste odnosa: odnos „prijatelji s povlasticama“ te odnos „seks za jednu noć“. Objašnjenje tog nalaze nude Adams i suradnici (2014) tvrdeći kako se narcisoidni pojedinci vjerojatno upuštaju u odnos „seks za jednu noć“ jer im omogućava da se oslanjaju na svoju karizmatičnu ličnost prilikom osvajanja partnera i na taj način hrane svoj ego. Također, u istom su istraživanju Adams i suradnici (2014) usporedili u kakve odnose žele ulaziti pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti i u kakvim se odnosima nalaze jer je prilikom proučavanja romantičnih odnosa važno proučiti i preferencije, ali i konačan izbor partnera, s obzirom da preferencija prema nekom tipu osobe može biti nerealistična. Pokazalo se kako narcisoidni pojedinci žele prakticirati odnose „prijatelji s povlasticama“ i jednokratni „seks za jednu noć“, dok u stvarnosti najčešće ulaze u seksualni odnos koji traje neko vrijeme, no bez uspostavljanja emocionalnog odnosa s partnerom (engl. *booty-call*) te u ozbiljne romantične odnose. Takve preferencije i iskustvo narcisoidnih pojedinaca objašnjava činjenica da im „*booty-call*“ odnos, kao i ozbiljan romantični odnos omogućavaju da kontinuirano imaju seksualne odnose, a s druge si strane ostavljaju sve opcije otvorene ukoliko se pojavi bolja prilika (Adams i sur., 2014).

Zatim, u istraživanju Jonasona i suradnika (2012) pokazalo se kako psihopati najčešće biraju odnose u kojima ne uspostavljaju prijateljski odnos s partnerom, već taj odnos koriste isključivo za seks (engl. *booty-call*). No, istraživanje Adamsa i suradnika (2014) dalo je veći uvid u kakvim se odnosima psihopati nalaze te koje odnose preferiraju, tj. u kojim odnosima žele biti. Pokazalo se kako psihopati žele uspostaviti seksualni odnos u kojemu ne moraju razviti emocionalni odnos s partnerom (tzv. *booty-call* odnos), no najčešće prakticiraju odnos „seks za jednu noć“. Naime, odnos „seks za jednu noć“ zahtijeva manje ulaganja i kontakta s partnerom što pojedincima s izraženim psihopatskim karakteristikama omogućava da sakriju svoje nedostatke (Adams i sur., 2014).

3.3. Zadovoljstvo i kvaliteta romantičnog odnosa

Svaka osoba teži imati zdrave i sretne odnose sa značajnim ljudima u njenom životu, a to se odnosi i na romantične odnose u kojima partneri teže postići i održati što kvalitetniji odnos (Davis i Oathout, 1987). Zadovoljstvo romantičnom vezom odnosi se na subjektivnu procjenu veze,

uključujući pozitivne i negativne osjećaje prema partneru i sveukupnu privlačnost romantične veze (Rusbult i Buunk, 1993). Postoje velike individualne razlike u zadovoljstvu romantičnim odnosom koje je povezano s važnim ishodima romantične veze poput prekida (Brewer i Abell, 2017). Primjerice, osobine ličnosti visoka savjesnost, ugodnost, ekstraverzija i emocionalna stabilnost prediktori su većeg zadovoljstva romantičnim odnosom (Malouff, Thorsteinsson, Schutte, Bhullar i Rooke, 2010). Znajući karakteristike mračnih pojedinaca, ne iznenađuje činjenica kako su njihovi romantični odnosi obilježeni niskim zadovoljstvom i lošom kvalitetom odnosa (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010).

Konkretno, Brewer i Abell (2017) tvrde kako makijavelisti doživljavaju nisku razinu zadovoljstva u romantičnom odnosu te doživljavaju svoje partnere manje pouzdanima, imaju manje vjere u svoje romantične partnere i manje su spremni održavati romantični odnos. Također, češće kontroliraju i emocionalno zlostavljaju partnera. Uz to, Brewer i Abell (2017) tvrde kako makijavelisti postepeno smanjuju partnerovu nezavisnost i samopoštovanje te povećaju partnerovu nesigurnost u vezu i stvaraju strah od pokoravanja. Time lakše manipuliraju partnerom i smanjuju vjerojatnost da će im se partner suprotstaviti.

Nadalje, Gewirtz-Meydan i Finzi-Dottan (2018) ispitali su utjecaj narcizma na zadovoljstvo u romantičnom odnosu te otkrili kako je negativno povezan sa zadovoljstvom u romantičnom odnosu kod oba spola. Razlog se može pronaći u činjenici da su narcisoidni pojedinci iznimno osjetljivi na ugrožavanje vlastitog ega, što rezultira agresivnim ponašanjem te nezadovoljstvom i niskom kvalitetom romantičnog odnosa. Osim toga, narcisoidna osvetoljubivost i dominantno ponašanje dovode do disfunkcionalnih interpersonalnih odnosa koji uzrokuju bol i emocionalnu patnju njihova partnera. Također, zbog vjerovanja da imaju veliki izbor alternativnih romantičnog partnera često nisu posvećeni i vjerni partneru. Zanimljivo, zadovoljstvo u odnosu narcisoidnih pojedinaca vremenom sve više opada jer se u početku čine šarmantni, a kasnije pokazuju svoje socijalno nepoželjne osobine (Gewirtz-Meydan i Finzi-Dottan, 2018).

Psihopatija je također prediktor niskog zadovoljstva u romantičnim odnosima (Uysal, 2016). Psihopatija obuhvaća veliki broj karakteristika koje otežavaju uspostavljanje dugoročnog romantičnog odnosa u kojoj oba partnera osjećaju zadovoljstvo odnosom, poput agresivnog ponašanje, bezosjećajnosti, sklonosti laganju i manipuliranju partnerom, kao i egocentrizam, impulzivnost i neodgovornost (Weiss, Lavner i Miller, 2018). Stoga ne iznenađuje nalaz Fentema

(2018) kako su pojedinci s izraženim psihopatskim osobinama ličnosti manje predani partneru i romantičnom odnosu, što dovodi do niskog zadovoljstva u romantičnom odnosu kod oba partnera.

Zanimljiv je utjecaj mračne crte ličnosti sadizma na zadovoljstvo u romantičnom odnosu. Sadizam karakterizira nedostatak empatije i uživanje u tuđoj patnji. Pojedince s izraženim sadizmom ne brine patnja i bol drugih ljudi što može dovesti do toga da u romantičnom odnosu ne reagiraju na patnju partnera, što se može protumačiti na način da ih nije briga za dobrobit partnera. Takva hladnoća i bezosjećajnost njihovom partneru izaziva iznimno nisko zadovoljstvo odnosom. Isto tako, osobe s izraženim sadizmom značajno češće ulaze u konflikte s drugima koji izazivaju stres i time nezadovoljstvo romantičnom vezom. Zanimljivo, češće ulaženje u konflikte u dugoročnom romantičnom odnosu sadistima ne izaziva zadovoljstvo koje traže, pa i oni sami osjećaju nezadovoljstvo u odnosu ukoliko na neki način partneru ne nanose bol (Fentem, 2018).

3.4. Prevara i romantična osveta

Mračne crte ličnosti povezane su s učestalijim prevarama romantičnog partnera (Adams i sur., 2014) zbog manje posvećenosti odnosu (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010). Također, češće zavaravaju druge i skrivaju svoje interese (Paulhus i Williams, 2002), iskorištavaju dano povjerenje (Leary, Knight i Barnes, 1986) i zanimaju se za tuđe romantične partnere (Campbell, Foster i Finkel, 2002).

Nadalje, mračne crte ličnosti povezane su s manje kvalitetnim romantičnim odnosima zbog niskih razina posvećenosti odnosu i intimnosti (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010). Iz tog razloga postoji veća vjerojatnost da ih romantični partner prevari. Brewer i suradnici (2015) tvrde kako su makijavelisti najpodložniji partnerovoj prevari zbog njihovog ciničnog pogleda na svijet i nedostatka povjerenja prema partnerima. Narcisoidni pojedinci, s druge strane, imaju visoko mišljenje o sebi samome te smatraju kako je vjerojatnost da ih romantični partner prevari vrlo mala zbog mišljenja kako boljeg partnera od njih se ne može pronaći.

Ukoliko pojedinac doživi prevaru romantičnog partnera, može reagirati na nekoliko mogućih načina. Tako, na primjer, može doživjeti veliki stres, može oprostiti partneru prevaru te se osvetiti partneru ili partnerovom ljubavniku. Ličnost pojedinca može utjecati na način reagiranja pojedinca na nevjernost partnera. Osobine ličnosti mračne trijade posebno mogu povećati vjerojatnost prevare partnera s obzirom da su povezane sa zavisti i ljutnjom (Veselka, Giammarco i Vernon, 2014). Nadalje, još jedna olakotna okolnost je i činjenica kako glavna karakteristika mračnih crta ličnosti – nedostatak empatije smanjuje vjerojatnost oprosta prevare (Finach, Paleri i Regalia, 2002). Osveta ima mnogo negativnih posljedica poput osjećaja krivnje i uništenog ugleda. S

obzirom na karakteristike psihopata poput podcjenjivanja negativnih posljedica vlastitog ponašanja, impulzivnosti i rizičnog ponašanja, najveća je vjerojatnost kako će upravo oni na prevaru reagirati traženjem osвете (Brewer i sur., 2015). Isto tako, narcisoidni pojedinci bi isto mogli tražiti osvetu jer žele očuvati svoj ugled osvećivanjem. Osim toga, narcisoidni pojedinci na uvrede reagiraju vrlo agresivno (Bushman i Baumeister, 1998). Zbog osobine narcisoidnih pojedinaca da imaju želju biti najbolji u svemu (Goncalves i Campbell, 2014), velika je vjerojatnost kako će se ići osvećivati ljubavnicima svojih partnera. Giammarco i Vernon (2014) tvrde kako je makijavelizam negativno povezan s oprostom prevare, a pozitivno s emocionalnom osvetom. No, makijavelisti će se najvjerojatnije ići osvetiti na indirektan način kako bi smanjili vjerojatnost odmazde. Konačno, nalazi tog istraživanja pokazali su da će pojedinci s izraženim mračnim crtama ličnosti vjerojatnije prevariti romantičnog partnera, ali su i podložniji doživjeti prevaru vlastitog partnera, što se osobito odnosi na žene (Brewer i sur., 2015).

Zanimljivo istraživanje proveli su Adams i suradnici (2014) u kojem su ispitivali koliko su sudionici spremni riskirati prekid odnosa u kojem se nalaze i prevariti partnera te u kakav bi odnos ušli s ljubavnikom. Pojedinci s izraženom psihopatijom bili su spremni riskirati i prevariti romantičnog partnera te ući u kratkoročnu vezu s drugom osobom. Narcisoidni su pojedinci isto tako bili spremni riskirati i prevariti sadašnjeg partnera ili odnosom „seks za jednu noć“ ili uspostaviti odnos *booty-call* u kojem bi se povremeno javili ljubavniku bez uspostavljanja nekog emocionalnog odnosa. No, makijavelisti nisu bili spremni ugroziti romantični odnos sa sadašnjim partnerom. Takvi nalazi su i očekivani s obzirom da je osobina ličnosti makijavelizam pozitivno povezana s oprezom te sporom strategijom prema teoriji životnih puteva. S druge strane mračne crte ličnosti, posebice psihopatija i narcisoidnost, pozitivno su povezane s rizičnim vrstama ponašanja, što se očito odnosi i na njihove romantične odnose (Adams i sur., 2014).

3.5. Uloga prkosa

Nažalost, prkos kao mračna crta ličnosti nedovoljno je istražena, pogotovo u kontekstu romantičnih odnosa. S obzirom da je mjera prkosa kao mračne crte ličnosti razvijena tek prije nekoliko godina (Marcus i sur., 2014), mnogi se istraživači koji se bave psihologijom ličnosti još uvijek pitaju treba li prkos uključiti u mračne crte ličnosti. Stoga su se istraživanja o prkosu svela na ispitivanje odnosa s mračnom trijadom i tetradom ličnosti. Ulogu prkosa u zadovoljstvu i kvalitetom veze, kao i ulogu prkosa tijekom prekida romantičnih odnosa tek se treba istražiti.

Ipak, uloga prkosa istražena je u okvirima rastave braka (Scott, 1992). Prkos uključuje element u kojemu osoba samoj sebi i drugim nanosi štetu te može biti toliko snažno motiviran da

potencijalno može izazvati ozbiljne negativne psihološke, interpersonalne i društvene posljedice (Marcus i sur., 2014). Na interpersonalnoj razini, prkosno se ponašanje najčešće može vidjeti u pregovorima tijekom rastave braka (Scott, 1992) u kojima pojedinci umanjuju ili uništavaju vlastite vrijednosti, samo kako njihov bivši bračni partner ne bi imao koristi od toga. Prkosno ponašanje još štetnije posljedice može imati tijekom pregovora o skrbištvu za djecu, pri čemu prkosno ponašanje roditelja može uništiti odnos oba roditelja s djetetom (Johnston, 2003).

4. Zaključak

Mračne crte ličnosti pobudile su veliki istraživački interes u posljednja dva desetljeća. Pokazalo se kako osobine poput makijavelizma, narcizma, psihopatije te sadizma i prkosa pojavljuju u normalnoj populaciji te značajno utječu na različite aspekte svakodnevnog funkcioniranja. Između ostaloga, utječu na vrstu i kvalitetu romantičnog odnosa. Mračne ličnosti odlikuje nedostatak empatije i sebičnost, što zauzvrat negativno utječe na zadovoljstvo u romantičnom odnosu. Isto tako, mračne crte ličnost povezane su s pragmatičnim i igračkim ljubavnim stilom u kojima su pojedinci usmjereni na vlastito zadovoljstvo, često imaju više ljubavnih partnera te prilikom odabira partnera više pozornosti obraćaju na korist koju od njega mogu imati, što je povezano s niskokvalitetnim romantičnim odnosima te nezadovoljstvom oba partnera. Također, često se upuštaju u kratkoročne odnose i imaju relativno dobar uspjeh u takvim odnosima s obzirom da ih drugi smatraju privlačnima u kratkim interpersonalnim interakcijama. No, u dugoročnim romantičnim odnosima imaju poteškoća jer tada postaju vidljive njihove socijalno nepoželjne karakteristike. Zbog nezadovoljstva romantičnim odnosom često su nevjerni partneru, ali i češće doživljavaju prevaru partnera. Međutim, s obzirom da su sadizam i prkos tek nedavno uvrštene taksonomiji mračnih ličnosti, postoji veliki nedostatak istraživanja o utjecaju tih osobina ličnosti na različite aspekte romantičnog odnosa, na što se buduća istraživanja trebaju više usmjeriti. Stoga se ne mogu izvući generalni zaključci o utjecaju tih osobina ličnosti na romantične odnose. U Tablici 1 nalazi se sažeti prikaz zaključaka kako pojedinci s određenim mračnim crtama ličnosti sudjeluju u romantičnim odnosima.

Tablica 1

Sumarna tablica

	ljubavni stilovi	izbor romantičnog partnera i vrsta odnosa	zadovoljstvo i kvaliteta romantičnog odnosa	prevara i romantična osveta
makijavelizam	pragmatični, igrački, izdržljivi, nesebični, manični	neKonzistentni nalazi o vrsti i preferenciji romantičnog odnosa	ne vjeruju partneru, kontroliraju i emocionalno zlostavljaju partnera – nisko zadovoljstvo i kvaliteta odnosa	najpodložniji partnerovoj prevari zbog nepovjerenja prema partneru; osvećuju se indirektno; često nisu spremni riskirati dugoročni romantični odnos prevarom partnera
narcizam	pragmatični	oportunistički stil; preferiraju odnose „prijatelji s povlasticama“ i „seks za jednu noć“; a nalaze se u odnosu „booty-call“ i ozbiljnim romantičnim odnosima	osjetljivi na ugrožavanje ega zbog čega su često agresivni; nisu posvećeni odnosu, što dovodi do niskog zadovoljstva i kvalitete odnosa	vjeruju da je vrlo mala vjerojatnost da ih partner prevari; varaju partnera uspostavom „booty-call“ odnosa ili „seksa za jednu noć“
psihopatija	pragmatični, igrački	izrabljivački stil; preferiraju „booty-call“; najčešće koriste „seks za jednu noć“	agresivni, bezosjećajni, impulzivni i često lažu partneru; nisu predani partneru zbog čega im odnosi nisu kvalitetni i obilježeni su niskim zadovoljstvom	najvjerojatnije će psihopat tražiti osvetu nakon partnerove prevare; varaju partnera jednokratnim seksualnim odnosom
sadizam	-	-	hladni i bezosjećajni, uživaju u patnji, što dovodi do niskog zadovoljstva i loše kvalitete odnosa	-
mračne crte ličnosti	pragmatični ljubavni stil	uspjeh u kratkotrajnim odnosima	nisko zadovoljstvo i loša kvaliteta odnosa	veća vjerojatnost da dožive i počine prevaru; pozitivna povezanost s osvetom

LITERATURA

- Adams, H. M., Luevano, V. X. i Jonason, P. K. (2014). Risky business: Willingness to be caught in an extra-pair relationship, relationship experience, and the Dark Triad. *Personality and individual differences*, 66, 204-207. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.008>
- Ali, F. i Chamorro-Premuzic, T. (2010). The dark side of love and life satisfaction: Associations with intimate relationships, psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 48(2), 228-233. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.10.016>
- Baumeister, R. F. i Campbell, W. K. (1999). The intrinsic appeal of evil: Sadism, sensational thrills, and threatened egotism. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 210-221. https://doi.org/10.1207%2Fs15327957pspr0303_4
- Berezkei, T. i Csanaky, A. (1996). Mate choice, marital success, and reproduction in a modern society. *Ethology and Sociobiology*, 17(1), 17-35. [https://doi.org/10.1016/0162-3095\(95\)00104-2](https://doi.org/10.1016/0162-3095(95)00104-2)
- Brewer, G. i Abell, L. (2017). Machiavellianism, relationship satisfaction, and romantic relationship quality. *Europe's journal of psychology*, 13(3), 491. <https://doi.org/10.5964/ejop.v13i3.1217>
- Brewer, G., Hunt, D., James, G. i Abell, L. (2015). Dark triad traits, infidelity and romantic revenge. *Personality and Individual Differences*, 83, 122-127. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.04.007>
- Buckels, E. E., Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2013). *Behavioral confirmation of everyday sadism*. *Psychological science*, 24(11), 2201-2209. <https://doi.org/10.1177/0956797613490749>
- Bushman, B. J. i Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence?. *Journal of personality and social psychology*, 75(1), 219.
- Buss, D. M. i Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: an evolutionary perspective on human mating. *Psychological review*, 100(2), 204.
- Campbell, K. W., Miller, J. D. i Buffardi, L. E. (2010). The United States and the “Culture of Narcissism” An examination of perceptions of national character. *Social Psychological and Personality Science*, 1(3), 222-229. <https://doi.org/10.1177/1948550610366878>

- Campbell, W. K. i Buffardi, L. E. (2008). *The lure of the noisy ego: Narcissism as a social trap*. U H. A. Wayment i J. J. Bauer (Ur.), *Decade of behavior. Transcending self-interest: Psychological explorations of the quiet ego* (str. 23–32). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11771-002>
- Campbell, W. K., Foster, C. A. i Finkel, E. J. (2002). Does self-love lead to love for others? A story of narcissistic game playing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(2), 340–354. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.83.2.340>
- Chabrol, H., Van Leeuwen, N., Rodgers, R. i Séjourné, N. (2009). Contributions of psychopathic, narcissistic, Machiavellian, and sadistic personality traits to juvenile delinquency. *Personality and individual differences*, 47(7), 734-739. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.06.020>
- Christie, R. C. i Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic press.
- Coyne, S. M. i Thomas, T. J. (2008). Psychopathy, aggression, and cheating behavior: A test of the Cheater–Hawk hypothesis. *Personality and Individual Differences*, 44(5), 1105-1115. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.11.002>
- Dahling, J. J., Whitaker, B. G. i Levy, P. E. (2009). The development and validation of a new Machiavellianism scale. *Journal of management*, 35(2), 219-257. <https://doi.org/10.1177/0149206308318618>
- Davis, M. H. i Oathout, H. A. (1987). Maintenance of satisfaction in romantic relationships: Empathy and relational competence. *Journal of personality and social psychology*, 53(2), 397.
- Dinić, B. M., Wertag, A., Tomašević, A. i Sokolovska, V. (2020). Centrality and redundancy of the Dark Tetrad traits. *Personality and Individual Differences*, 155, 109621. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109621>
- Donnellan, M. B., Larsen-Rife, D. i Conger, R. D. (2005). Personality, family history, and competence in early adult romantic relationships. *Journal of personality and social psychology*, 88(3), 562. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.88.3.562>
- Dufner, M., Rauthmann, J. F., Czarna, A. Z. i Denissen, J. J. (2013). Are narcissists sexy? Zeroing in on the effect of narcissism on short-term mate appeal. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(7), 870-882. <https://doi.org/10.1177%2F0146167213483580>

- Fentem, A. (2018). *The Impact of Couples' Conflicts on Everyday Sadists' Perceived Relationship Satisfaction*. Doktorska disertacija, Edwardsville: Sveučilište Southern Illinois.
- Foster, J. D. i Campbell, W. K. (2005). Narcissism and resistance to doubts about romantic partners. *Journal of Research in Personality*, 39(5), 550-557. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2004.11.001>
- Furnham, A., Richards, S. C. i Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199-216. <https://doi.org/10.1111/spc3.12018>
- Gewirtz-Meydan, A. i Finzi-Dottan, R. (2018). Narcissism and relationship satisfaction from a dyadic perspective: The mediating role of psychological aggression. *Marriage & Family Review*, 54(3), 296-312. <https://doi.org/10.1080/01494929.2017.1359814>
- Giammarco, E. A. i Vernon, P. A. (2014). Vengeance and the Dark Triad: The role of empathy and perspective taking in trait forgivingness. *Personality and Individual Differences*, 67, 23-29. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.02.010>
- Goncalves, M. K. i Campbell, L. (2014). The Dark Triad and the derogation of mating competitors. *Personality and Individual Differences*, 67, 42-46. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.02.003>
- Hare, R. D. (1985). Comparison of procedures for the assessment of psychopathy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(1), 7-16. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.53.1.7>
- Hart, S. D. i Hare, R. D. (1998). Association between psychopathy and narcissism: Theoretical views and empirical evidence. *Disorders of narcissism: Diagnostic, clinical, and empirical implications*, 415-436.
- Hogan, R. (2007). *Personality and the fate of organizations*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Hogan, R., Raskin, R. i Fazzini, D. (1990). The dark side of charisma. U K. E. Clark i sur. (Ur.), *Measures of leadership* (str. 343-354). West Orange, NJ: Leadership Library of America.
- Johnston, J. R. (2003). Parental alignments and rejection: An empirical study of alienation in children of divorce. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 31, 158-170.

- Jonason, P. K. i Kavanagh, P. (2010). The dark side of love: Love styles and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 49(6), 606-610. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.05.030>
- Jonason, P. K., Li, N. P. i Buss, D. M. (2010). The costs and benefits of the Dark Triad: Implications for mate poaching and mate retention tactics. *Personality and Individual Differences*, 48(4), 373-378. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.11.003>
- Jonason, P. K., Li, N. P., Schmitt, D. M. i Webster, G. D. (2008). The Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23, 5–18. <https://doi.org/10.1002/per.698>
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D. i Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5-18. <https://doi.org/10.1002/per.698>
- Jonason, P. K., Luevano, V. X. i Adams, H. M. (2012). How the Dark Triad traits predict relationship choices. *Personality and Individual Differences*, 53(3), 180-184. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.03.007>
- Jonason, P. K., Lyons, M. i Blanchard, A. (2015). Birds of a “bad” feather flock together: The Dark Triad and mate choice. *Personality and Individual Differences*, 78, 34-38. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.01.018>
- Jonason, P. K., Valentine, K. A., Li, N. P. i Harbeson, C. L. (2011). Mate-selection and the Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy and creating a volatile environment. *Personality and Individual Differences*, 51(6), 759-763. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.06.025>
- Jonason, P. K., Webster, G. W., Schmitt, D. P., Li, N. P. i Crysel, L. (2012). The antihero in popular culture: A Life History Theory of the Dark Triad. *Review of General Psychology*, 16, 192–199. <https://doi.org/10.1037/a0027914>
- Jonason, P. K., Zeigler-Hill, V. i Okan, C. (2017). Good v. evil: Predicting sinning with dark personality traits and moral foundations. *Personality and Individual Differences*, 104, 180-185. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.08.002>
- Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2009). *Machiavellianism*. U M. R. Leary i R. H. Hoyle (Ur.), *Handbook of individual differences in social behavior* (str. 93–108). The Guilford Press.

- Keller, P. S., Blincoe, S., Gilbert, L. R., DeWall, C. N., Haak, E. A. i Widiger, T. (2014). Narcissism in romantic relationships: A dyadic perspective. *Journal of Social and Clinical Psychology, 33*, 25–50. <https://doi.org/10.1521/jscp.2014.33.1.25>
- Leary, M. R., Knight, P. D. i Barnes, B. D. (1986). Ethical ideologies of the Machiavellian. *Personality and Social Psychology Bulletin, 12*(1), 75-80. <https://doi.org/10.1177%2F0146167286121008>
- Lee, J. A. (1973). *The Colors of Love: An Exploration of the Ways of Loving*. New York: New Press.
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Schutte, N. S., Bhullar, N. i Rooke, S. E. (2010). The five-factor model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality, 44*(1), 124-127. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.09.004>
- Marcus, D. K., Zeigler-Hill, V., Mercer, S. H. i Norris, A. L. (2014). The psychology of spite and the measurement of spitefulness. *Psychological Assessment, 26*(2), 563–574. <https://doi.org/10.1037/a0036039>
- Mealey, L. (1995). The socio-biology of sociopathy: An integrated evolutionary model. *Behavioral and Brain Sciences, 18*, 523–599.
- Meere, M. i Egan, V. (2017). Everyday sadism, the Dark Triad, personality, and disgust sensitivity. *Personality and Individual Differences, 112*, 157-161. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.02.056>
- Mullins-Sweatt, S. N., Glover, N. G., Derefinko, K. J., Miller, J. D. i Widiger, T. A. (2010). The search for the successful psychopath. *Journal of Research in Personality, 44*(4), 554-558. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2010.05.010>
- O'Boyle, E., Forsyth, D. R., Banks, G. C. i McDaniel, M. A. (2011). A Meta-Analysis of the Dark Triad and Work Behavior: A Social Exchange Perspective. *Journal of Applied Psychology, 97*(3), 557-79. <https://doi.org/10.1037/a0025679>
- Paulhus, D. L. (2014). Toward a taxonomy of dark personalities. *Current Directions in Psychological Science, 23*(6), 421-426. <https://doi.org/10.1177%2F0963721414547737>
- Paulhus, D. L. i Dutton, D. G. (2016). *Everyday sadism*. U V. Zeigler-Hill i D. K. Marcus (Ur.), *The dark side of personality: Science and practice in social, personality, and clinical*

- psychology* (str. 109–120). American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/14854-006>
- Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.
[https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Paulhus, D. L., Westlake, B. G., Calvez, S. S. i Harms, P. D. (2013). Self-presentation style in job interviews: The role of personality and culture. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(10), 2042-2059. <https://doi.org/10.1111/jasp.12157>
- Rammstedt, B. i Schupp, J. (2008). Only the congruent survive—Personality similarities in couples. *Personality and Individual Differences*, 45(6), 533-535.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.06.007>
- Raskin, R. N. i Hall, C. S. (1979). A narcissistic personality inventory. *Psychological Reports*, 45(2), 590. <https://doi.org/10.2466/pr0.1979.45.2.590>
- Ray, J. J. i Ray, J. A. B. (1982). Some apparent advantages of subclinical psychopathy. *The Journal of Social Psychology*, 117(1), 135-142.
<https://doi.org/10.1080/00224545.1982.9713415>
- Robins, R. W., Caspi, A. i Moffitt, T. E. (2000). Two personalities, one relationship: Both partners' personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of personality and social psychology*, 79(2), 251. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.79.2.251>
- Rusbult, C. E. i Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of social and personal relationships*, 10(2), 175-204.
<https://doi.org/10.1177%2F026540759301000202>
- Rushton, J. P. (1985). Differential K theory: the socio-biology of individual and group differences. *Personality and Individual Differences*, 6, 441–452. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(85\)90137-0](https://doi.org/10.1016/0191-8869(85)90137-0)
- Scott, E. S. (1992). Pluralism, parental preference, and child custody. *California Law Review*, 80, 615– 672. <https://doi.org/10.2307/3480710>
- Taylor, S. E. i Armor, D. A. (1996). Positive illusions and coping with adversity. *Journal of personality*, 64(4), 873-898. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1996.tb00947.x>

- Uysal, A. N. (2016). *Predicting relationship satisfaction: Dark triad personality traits, love attitudes, attachment dimensions*. Diplomski rad, Istanbul: Sveučilište Doğuş, Institut društvenih znanosti.
- Vernon, P. A., Villani, V. C., Vickers, L. C. i Harris, J. A. (2008). A behavioral genetic investigation of the Dark Triad and the Big 5. *Personality and Individual Differences*, 44(2), 445-452. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.09.007>
- Veselka, L., Giammarco, E.A. i Vernon, P.A. (2014). The Dark Triad and the seven deadly sins. *Personality and Individual Differences*, 67, 75-80. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.055>
- Weiss, B., Lavner, J. A. i Miller, J. D. (2018). Self-and partner-reported psychopathic traits' relations with couples' communication, marital satisfaction trajectories, and divorce in a longitudinal sample. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 9(3), 239. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/per0000233>
- Williams, K. M., McAndrew, A., Learn, T., Harms, P. i Paulhus, D. L. (2001, August). *The Dark Triad returns: Entertainment preferences and antisocial behavior among narcissists, Machiavellians, and psychopaths*. Poster session presented at the annual convention of the American Psychological Association, San Francisco, CA.
- Zeigler-Hill, V. i Noser, A. E. (2018). Characterizing spitefulness in terms of the DSM-5 model of pathological personality traits. *Current Psychology*, 37(1), 14-20. <https://doi.org/10.1007/s12144-016-9484-5>